

Toeristische Planologie Volendam

I. UITGANGSPUNTEN

1. De doelstelling

Het huidige toerisme naar Volendam blijft meestal beperkt tot een kort bezoek aan de Dijk, die vol staat met souvenirwinkels, eenvoudige attracties en populaire horeca. Hoewel dit segment van de plaatselijke toeristische economie goed functioneert, leidt het weinig inhoudelijk gevarieerde aanbod ertoe dat zelfs de verblijfgast van Volendam maar kortdurend wordt vastgehouden in het dorp zelf.

De gemeente streeft ernaar dat de kwaliteit van de verschillende vormen van vrije tijdsbesteding, winkelen, en cultuur niet alleen voor de toeristische bezoekers maar ook voor de eigen inwoners op een hoger plan worden gebracht.

2. De werking van toeristische planologie

Het antwoord op deze vraag kan worden bedacht door het inzetten van deskundigheid op verschillende terreinen en deze samen te brengen in een discipline die toeristische planologie kan worden genoemd.

Gegevens die van belang zijn voor het toeristische planologische onderzoek zijn: typen en aantallen van toeristische voorzieningen en attracties, locaties van de voorzieningen en omvang van gebieden van concentraties, aantallen en sociaal/cultureel/economische kenmerken van bezoekers, gegevens over de soort gebruikte vervoermiddelen van de bezoekers, bronpunten van waaruit bezoekers de toeristische gebieden bereiken, verblijfsduur van bezoekers en de kenmerken van hun bestedingen, etc.

In de toeristisch planologische benadering wordt nagedacht over bestaande en mogelijk toe te voegen programmatische functies en hun economie gecombineerd met het stedenbouwkundige vraagstuk van waar die kunnen worden geplaatst en de vraag hoe ze kunnen worden bereikt.

3. Het belang van beeldkwaliteit in het toerisme van Volendam

De oorsprong van de toeristische aantrekkingskracht van Volendam ligt in de ontstaansgeschiedenis van het vissersdorp aan de dijk van de Zuiderzee, de compacte bebouwing van kleine houten huisjes dichtbij de haven, de vloot van botters en kwakken en hun bemanning, de hechte godvruchtige gemeenschap van stoere mannen en vrouwen in karakteristieke klederdracht.

De beelden van deze plek en haar bevolking zijn door schilderijen en foto's wereldberoemd geworden in een periode waarin dit alles nog in al zijn facetten in de oorspronkelijke vorm en kwaliteit bestond. Sedertdien zijn veel van die beeldbepalende kenmerken verdwenen: niet alleen de visserij en de bemanningen, maar ook de klederdracht, het boeten van netten en het haken en borduren van hesjes en mutsen.

Alleen in de shops, waarin je van jezelf een foto kunt laten maken in "authentieke" Volendamse klederdracht, in ansichtkaarten en toeristische prullaria zijn stukjes van de beelden van een rijke historie nog terug te vinden. De eenvoudige lage huisjes achter de dijk zijn inmiddels ten behoeve van toeristische uitbating vergroot, verhoogd of bijna verdwenen achter de ervoor gezette overdekte terrassen. Van het oorspronkelijke vissersdorp zijn hier en daar nog een paar bijna zeldzame flarden zichtbaar, maar dat is voorbehouden aan de enkele geïnteresseerde toerist die zijn best wil doen om ze tussen alle vernieuwing te vinden.

Volendam is in de laatste eeuw sterk uitgebreid, waarbij de eigen historische stedenbouwkundige en architectonische kenmerken niet zijn doorgezet waardoor er het beeld is ontstaan van een doorsnee Hollands dorp. De moedige vissers en hun families aan de dijk zijn weliswaar verdwenen maar de bevolking van het grotere Volendam staat nationaal bekend om haar saamhorigheid en haar arbeidsproductiviteit in de bouw en handel, haar hechte gemeenschapszin en oog voor tradities ('Kermis!'), de religieuze identiteit, de sportsuccessen en de nationaal bekende muziekcultuur. 'Volendam is en blijft een bijzonder dorp en dat is-ie!'

Terwijl er voor het uitbreiden en diversifiëren van programma's en attracties ook aanleidingen te vinden zijn in de ontwikkelingen van de laatste eeuw, blijven de beelden van de oudere geschiedenis onverminderd belangrijk voor de herkenbaarheid van Volendam als toeristische trekpleister. Net als de bezoekers van Parijs, New York of Londen de plaatjes van die steden al in hun hoofd hadden voor ze er aankwamen en tevreden constateerden dat "het er in het echt net zo uitziet", zo zal ook de bezoeker van het nieuwe Volendam de plaatjes moeten kunnen herkennen wanneer hij aan het waterfront is beland, de huisjes aan de dijk ziet en de haven vol met vissersboten.

Het bij de vernieuwing en uitbreiding willen vasthouden aan de beeldtaal van het verleden leidt tot dilemma's. Moet je nieuwe gebouwen eruit laten zien alsof ze oud

zijn, of is dat vooral nieuw nep? De beeldkenmerken van schilderijen en foto's uit het verleden hoeven misschien niet letterlijk gekopieerd te worden als de essenties eruit worden gedestilleerd en onderdeel worden van een geëvolueerde beeldtaal. Zoals elke taal alleen levend blijft door voortdurend met de tijd te veranderen, kan dat ook voor de taal van beelden worden gezegd. Maar bevestiging van de verwachtingen en herkenning van het typische Volendamse moet wel bewaakt worden.

4. De 'Genius Loci' van Volendam is de kern van de aantrekkingskracht

Christian Norberg Schulz, een Noorse cultuurhistoricus schreef een boek over de kenmerkende beeldeigenschappen van verschillende landstreken met de titel "Genius Loci", letterlijk vertaald: de geest van de plek. De genius loci van elke plek op aarde wordt gekenmerkt door de eigenschappen van klimaat en landschap en de manier waarop de er wonende mensen van die gegevens hebben gebruikgemaakt en zich eraan hebben aangepast in hun leefwijzen, sociale en politieke organisatie, uitoefening van beroepen om in hun levensonderhoud te voorzien en hun culturele uitingen.

In een wereld waarin alle vliegvelden, moderne stadscentra en business-districts op elkaar zijn gaan lijken, en overal wereldwijd dezelfde massa-geproduceerde goederen in supermarkten en warenhuizen te koop zijn, oefenen de overgebleven plaatsen, waar een krachtige genius loci overeind is gebleven, een sterke aantrekkingskracht uit op mensen die op zoek zijn naar een beetje authenticiteit, wat een van de oorzaken is van de toename van het mondiale toerisme.

In de beeldkwaliteit zullen toegevoegde programma's moeten balanceren op de grens tussen onvermijdelijke vernieuwing van de beeldtaal en behoud van oudere elementen eruit. De evenwichtige combinatie van beide is noodzakelijk om nieuwe programma's te kunnen realiseren en ze tegelijkertijd in beeld aan te laten sluiten aan de beelden uit de historie.

Het project Inverdan in Zaanstad is een voorbeeld waarin het beeld van het Zaanse groene houten huisje is uitvergroot in de vormgeving van het stadhuis en het Intell Hotel. Het heeft ertoe geleid dat er nu niet langer alleen een toeristenstroom komt naar de Zaanse Schans, maar dat er inmiddels ook aanzienlijke aantallen toeristen in het centrum van Zaandam worden gesignaleerd.

5. Nieuwe programma's en attracties zijn nodig

Om te voorkomen dat elementen uit de geschiedenis als losse fenomenen geen enkele betekenis kunnen overdragen aan bezoekers is het belangrijk dat ze worden opgenomen in "verhalen". Verhalen zoals die door Jan Brokken worden opgetekend in "De ontdekking van Holland" leiden ertoe dat in één beweging de kenmerken van een dorp aan de Zuiderzee, de gemeenschap van bewoners en hun cultuur als een reeks van pakkende plaatjes in het geheugen wordt gegrift. Soortgelijke verhalen zijn nodig om bijzondere elementen van de Volendamse cultuur een rol te geven in de verbreding van het toeristische product.

Dit geldt voor verschillende kenmerken van Volendam, waarvan verwacht mag worden dat zowel toeristen als eigen inwoners deze waarderen en graag beleven en welke elders niet kopieerbaar zijn. Te denken valt aan:

- **Muziek:**

- **Heritage:**

- **Religie:**

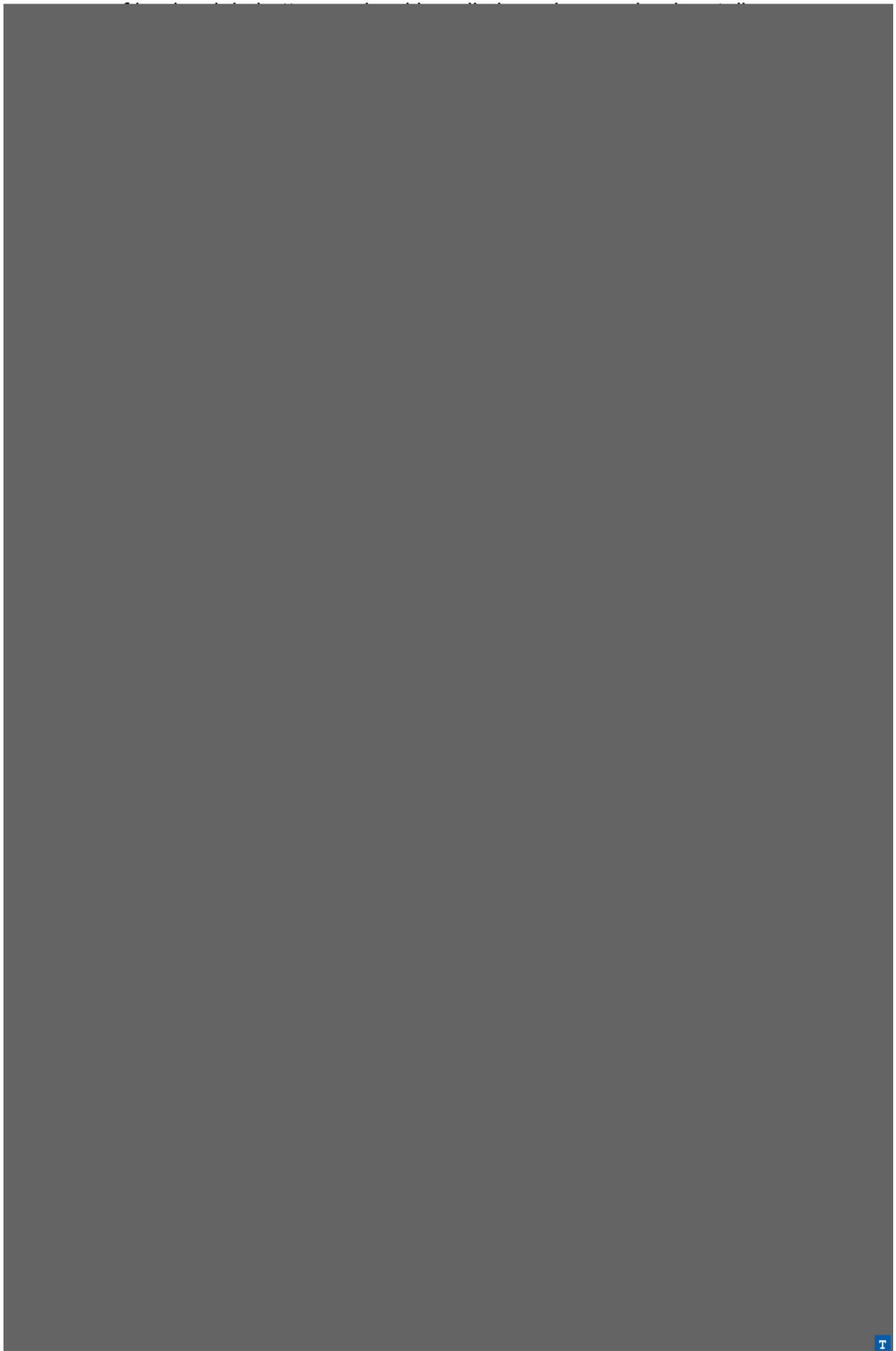

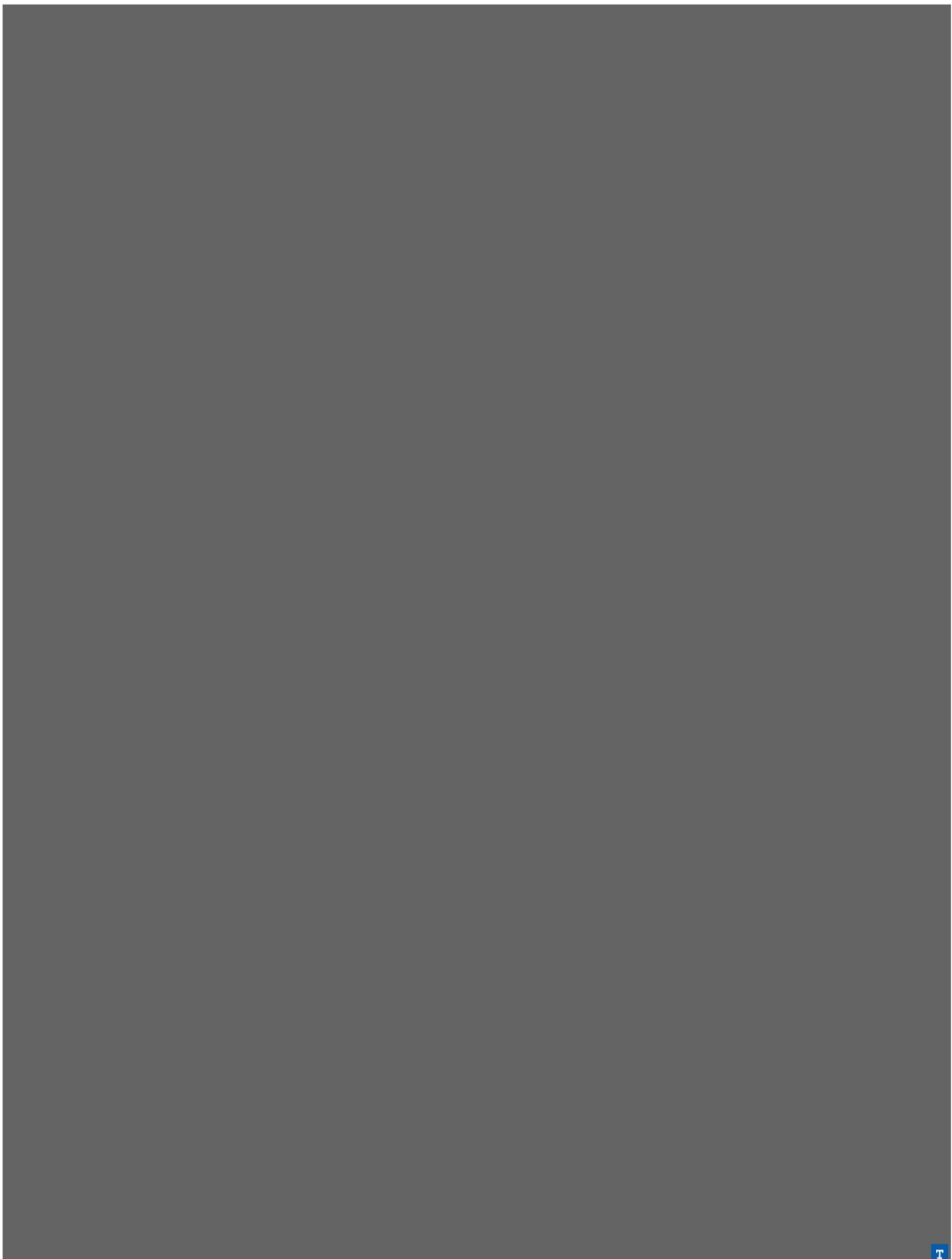
- **Kunst:**

- **De Haven:**

T

8. Toerisme vs. bewoners is potentieel conflicterend

De groei van het wereldwijde massa-toerisme leidt met name in de meest succesvolle toeristische stedelijke gebieden tot frictie met bewoners ervan. We kennen de voorbeelden uit Venetië, Barcelona, Giethoorn en ook Amsterdam waar

naar maatregelen wordt gezocht om de ervaring van overlast te beperken. In het geval van Volendam lijkt zich een gelukkige ontwikkeling te hebben voorgedaan waarbij het waterfront en de dijk zich hebben ontwikkeld tot de logische gebieden waar het toerisme domineert, terwijl het overgrote deel van het gebied achter de dijk het territorium van de bewoners is gebleven. De grens tussen beide lijkt scherp getrokken en zal het resultaat zijn van een gelukkige samenloop van de natuurlijke ontwikkeling van toerisme op de aantrekkelijke plekken en daarop toegesneden beleid.

T

10. Toerisme omvat veel publieke ruimte en is bij uitstek politiek belangrijk

Omdat het toerisme een niet onbelangrijke inkomstenbron is van de Volendamse gemeenschap, lijkt het onontkomelijk dat de uitbouw en verdere ontwikkeling van het toeristische product een belangrijke, ook politieke doelstelling is en dat in alle vormen van beleid in deze de politiek stevig het voortouw neemt. Bovendien is het toeristisch product samengesteld van aard en vormen publieke ruimtes een essentiële bijdrage aan de beleving.

T

T

T

2. Programma's en acties:

- **Muziek:**

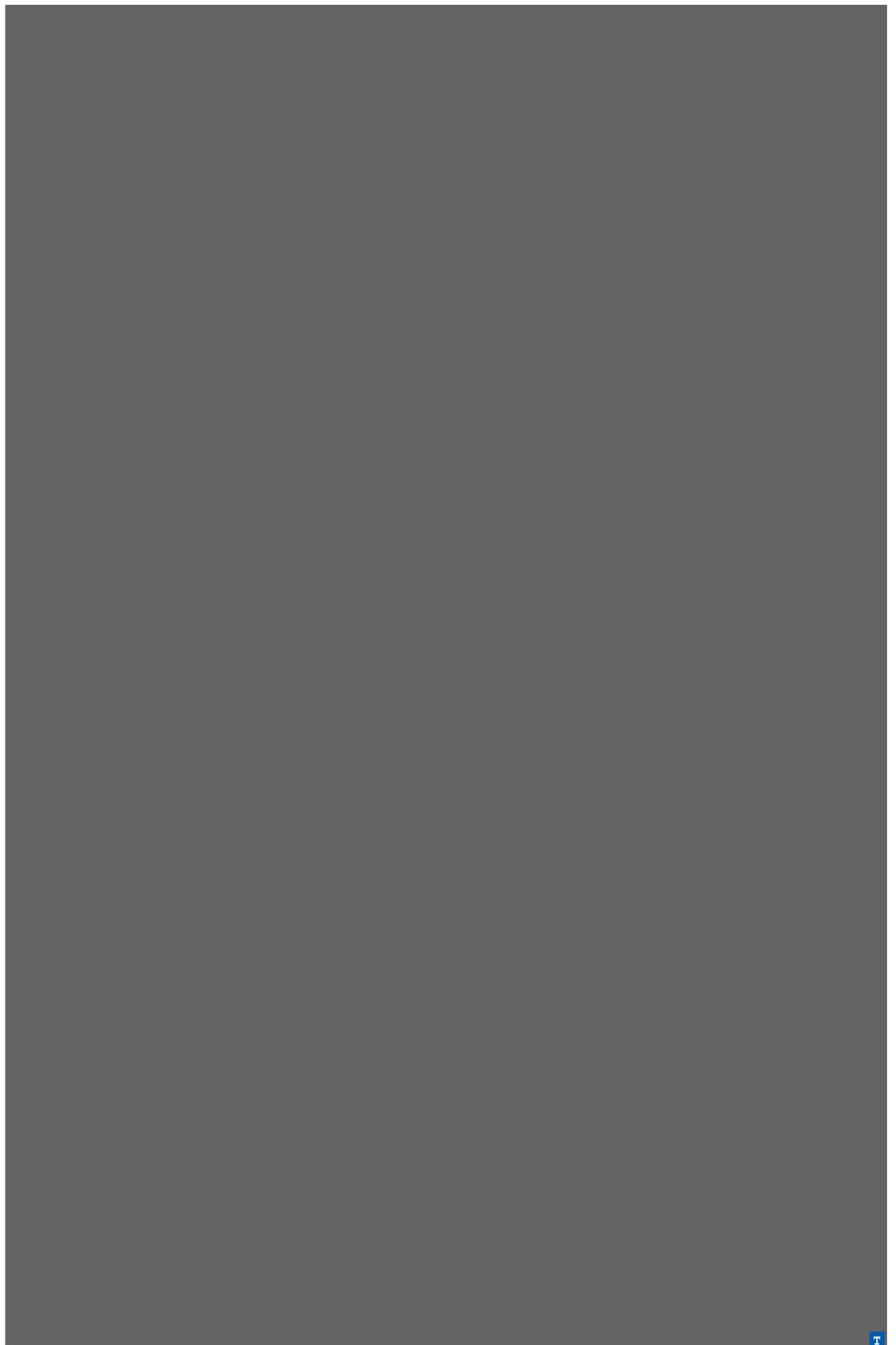
Een mooie toeristische locatie voor een muziek-beleving is de Oude Helling. Onderzocht zou kunnen worden of deze hiervoor beschikbaar komt;

- **Heritage:**

- **Religie:**

- **Kunst:**

- **De haven:**

4. Marketing en communicatie.

Gesprekken voeren over hoe een en ander is te stroomlijnen en hoe een centraal gecontroleerde marketing en communicatie is te realiseren.

Aerdenhout/Breda,
16 september 2024

11 J

en

11 J

Toelichting grondslagen

In dit document kunt u secties vinden die onleesbaar zijn gemaakt. Deze informatie is achterwege gelaten op basis van de Wet open overheid (Woo). De letter die hierbij is vermeld correspondeert met de bijbehorende grondslag in onderstaand overzicht.

J Art. 5.1 lid 2 sub e

Het belang van de openbaarmaking van deze informatie weegt niet op tegen het belang van de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer van betrokkenen

T

Valt buiten de reikwijdte van het verzoek

Toelichting rollen

In dit document kunt u secties vinden die onleesbaar zijn gemaakt. Bij deze vlakken is in sommige gevallen ingevuld welke rol wordt vervuld door het betreffende gegeven. Het cijfer dat hierbij is vermeld correspondeert met de bijbehorende rol in onderstaand overzicht.

11 Deskundige